

Інна Туряниця

УКРАЇНСЬКО-ЛИТОВСЬКІ ВЗАЄМИНИ У КУЛЬТУРНО-ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ

Статтю присвячено аналізу українсько-литовського співробітництва у культурно-гуманітарній сфері як одній зі стратегічних напрямків двосторонніх відносин. Показано основні напрями культурної взаємодії України з Литвою; з'ясовано політико-правову базу цих контактів.

Ключові слова: Україна, Литовська Республіка, культурно-гуманітарне співробітництво.

Розвиток сучасних відносин як між державами, так і національними спільнотами в цілому часто викликає запитання: в чому причина сприятливої соціально-психологічної атмосфери співробітництва тих чи інших країн, властивої як громадянському суспільству, так і політикам, намагання їх бути ближче і відкритіше один до одного і що лежить в основі такого позитивного сприйняття та ставлення?

Відповідаючи на це, здавалося б просте запитання, та застосовуючи його до українсько-литовських відносин, треба констатувати, що саме образ минулого, сконструйований в історичній пам'яті, відіграв і продовжує відігравати неабияку роль у налагодженні якісно нових відносин між державами. Не лише в нашому конкретному випадку, а й у всій Європі зростає роль пов'язаної з колективною пам'яттю публічної політики [1]. Спогади про минуле виникають у соціальному, культурному, економічному та політичному контекстах, які вони відображають і з якими мають справу [2]. Відтак, ці контексти безпосередньо впливають на образи взаємсприйняття індивідів та колективних суб'єктів у сучасних умовах суспільного буття. Образ України в Литві й навпаки значною мірою відштовхується від спільного українсько-литовського періоду історії, ба більше, він став фундаментальним блоком національно-державної ідеології, що прямо впливає на відносини обох країн і народів.

Особливо вона стосується питань культурного співробітництва, адже саме культурні зв'язки між українським і литовським народами мають давню традицію та сягають ще княжих часів, зокрема періоду існування Галицько-Волинського князівства, складаючи вагомий сегмент тої ж історичної пам'яті.

Литовське князівство успадкувало чимало елементів культури і державності стародавнього Києва, що дало підстави російському історикові Г. Вернадському стверджувати, що рецепцію давньокиївської культурної і правничої спадщини радше варто шукати в Литовській Русі, ніж у Московській [3].

Про плідну взаємну спрямованість українсько-литовських контактів свідчать і численні українські запозичення в сучасній литовській мові, більшість з яких прийшла до неї, безперечно, за часів Великого князівства Литовського. Литовсько-українська етнічна й мовна взаємодія розгорталася впродовж кількох століть. Саме тому запозичення з балтійських мов, передусім литовської, не просто численні: вони утворюють один із найколеритніших пластів української "лексичної ментальності", українського світосприйняття. Літературна мова органічно ввібрала в себе такі слова, як-от: баюра, блазень, валандатися, відлига, вовкулак, гаразд, гомілка, грудка, гультяй, гегнути, гринджоли, клумба, мул, охляп, пампушка, пастка, садиба, толока, троцтити, шлунок, юшка та десятки інших. Серед українців дотепер поширені десятки прізвищ литовського походження – Бутейки, Борейки, Войшвілло, Бурбело, Бутовичі, Нарбути, Гудовичі, Довнар-Запольський, Домонтовичі, Радивил(ов)и, Довгал(евич)і, Солтиси та інші [4].

Литва й Україна пов'язані постаттю Великого Кобзаря, який перебував у Вільнюсі з 1829 по 1831 рр. [5] Пам'ять про Шевченка у Литві увічнена пам'ятною дошкою на будівлі Вільнюського університету, що її відкрили 13 травня 1961 р. Власне від цього будинку в січні 1990 р. почався ланцюг єднання українців і литовців на знак спільності у новітній боротьбі за незалежність України та Литви. Крім того, назви двох вулиць Вільнюса носять його ім'я.

Знаковою подією останніх років стало відкриття пам'ятника українському поетові у Вільнюсі 3 вересня 2011 р. з нагоди 20-річчя встановлення дипломатичних відносин між Україною і Литвою. Пам'ятник з'явився з ініціативи української національної громади внаслідок дискусій, що тривали майже 10 років [6].

З набуттям Україною незалежності міждержавні відносини у культурно-гуманітарній сфері набули нових рис. З 1993 р. почали налагоджуватися прямі зв'язки між міністерствами, відомствами, державними установами, навчальними закладами, творчими спілками та художніми колективами. Узгодження основних питань щодо співробітництва в галузі культури, науки та освіти супроводжувалося підписанням перших угод у цій сфері. Вже в серпні 1993 р. було

підписано Угоду між урядом України і урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі освіти, науки та культури.

Відповідно до цієї угоди українська та литовська сторони домовилися налагодити співпрацю між відповідними організаціями і установами двох країн у галузі освіти, науки, культури, спорту, туризму. Статтею 3 Угоди передбачено взаємодію в галузі освіти та науки шляхом обміну студентами та аспірантами, викладачами, вченими та фахівцями; налагодження прямих контактів між відповідними міністерствами, навчальними закладами та установами; виконання спільних науково-дослідницьких проектів тощо [7].

Помітними подіями стали відзначення пам'ятних дат та подій в історії обох країн. Так, у травні 1994 р. у рамках відзначення 50-річчя звільнення України від німецьких загарбників у м. Вісагінас відбулася зустріч посла України Р. Білодіда з ветеранами Другої світової війни, які брали участь у звільненні України [8]. У жовтні цього самого року було влаштовано урочистий вечір ветеранів, що супроводжувався тематичною фотовиставкою під назвою "Миттєвості війни" [9]. У великій залі Вільнюського готелю "Драугісте" український посол вручив великій групі громадян Литви – учасників визволення України – пам'ятний знак "50 років визволення України". Нагороду отримали 100 чоловік (у Литві на той час проживало близько 1500 ветеранів Другої світової війни [10].

12 жовтня 1995 р. у Вільнюсі в Національній бібліотеці ім. М. Мажвідаса було відкрито виставку української книги з історії, культури і мистецтва [11], присвячену 400-річчю від дня народження українського гетьмана Б. Хмельницького.

13 січня 1995 р. відбулося засідання Сейму Литви присвячене Дню пам'яті захисників свободи. Тоді з мотивів участі у боротьбі за свободу і незалежність Литви в січні 1991 р. Президент Литви А. Бразаускас вручив пам'ятні медалі "В пам'ять 13-го січня" 22 литовським громадянам, серед яких 8 – вихідці з України [12].

Доречно нагадати, що події січня 1991 року були гостро сприйняті в Україні, де вже 13 січня відбувся мітинг, хоч і не санкціонований, але доволі чисельний – у газетах називали цифри близько 50–70 тисяч учасників. У захисті литовського сейму від можливого нападу загонів спеціального призначення брав участь і український студентський загін, який три тижні ніс варту зі зброєю у руках біля стін литовського парламенту (В. Кулик, Т. Голобуцька, О. Голобуцький). Один з його учасників Микола Поліщук згадував, що в ті дні близько 50 українських студентів побували у Литві [13].

Про ці події у січні 1991 р. у Вільнюсі українцями зі Львова (Юрій Охріменко та інші, що в час виборювання незалежності були разом з литовцями у будинку Верховної Ради Литви) було відзнято документальний фільм. У 1991 р. фільм привезено до Львова, де здійснено його переклад українською мовою (переклад Марини Троценко) та того самого року екранізовано у кінотеатрі "Дніпро".

Символічним знаком історичного партнерства є відкриття пам'ятника Великому князеві Гедимінасу у Вільнюсі, який встановлено на фундаменті з українського граніту [14]. Передача в дар литовському народові граніту для будівництва постаменту пам'ятника затверджена Постановою Кабінету Міністрів України, ухваленою у листопаді 1995 р. [15].

У березні 1997 р. у Вільнюсі проходили урочистості з нагоди 183-річчя від дня народження Т. Шевченка. Зокрема відбулося церемоніальне відкриття відновленої меморіальної дошки, автором якої є український скульптор А. Фуженко. Дошка виготовлена у майстернях Національного технічного університету "Київський політехнічний інститут" за кошти, виділені литовським урядом [16]. З нагоди відзначення 427-ї річниці заснування Вільнюського університету в 2006 р. Президент України В. Ющенко взяв участь у церемонії відкриття іменної аудиторії Тараса Шевченка на філологічному факультеті цього університету. Аудиторія являє собою сучасну навчальну кімнату для 20 студентів, де є стелажі з українськими книгами, а на стінах – репродукції картин Т. Шевченка. Ректор Вільнюського університету Бенедиктас Юодка зауважив, що з 2007 р. в університеті читатимуть новий курс – україністику. Саме ця програма має стати осередком вивчення української мови та культури [17].

Литва також активно надавала Україні гуманітарну допомогу. Ось лише деякі приклади.

У 1994 р. Уряд Литви ухвалив рішення про надання гуманітарної допомоги Україні на суму 3 тис. у. о. у зв'язку з поширенням епідемії холери [18]. В 1996 р. дитячий санаторій Саулуте та Гінтарас прийняв 20 дітей з України з сімей, потерпілих внаслідок аварії на ЧАЕС. У 1998 р. на відпочинку в Литві перебували українські діти-чорнобильці. Поїздки групи з 14 українських дітей від 13 до 17 років до балтійського курорту Паланга організував благодійний фонд дітей-сиріт "Клотильда" [19].

4 квітня 2001 р. урядом Литви затверджено рішення про надання Україні гуманітарної допомоги в розмірі 100 тис. літів (\$ 25 тис.) для постраждалих від повені у Закарпатській області [20]. 19 квітня 2001 р. в приміщенні посольства України в Литві відбулась урочиста церемонія передачі та відправлення гуманітарного вантажу, сформованого за цим рішенням.

Міжнародний благодійний фонд "Україна 3000" і Посольство Литовської Республіки в Україні нещодавно передали гуманітарну технічну допомогу (чотири холодильники) Центру дитячої онкогематології при лікарні "Охматдит" та дитячому відділенню Інституту онкології АМН України.

Про зацікавленість у розвитку культурно-гуманітарного співробітництва свідчить створення спеціальних інституцій, що мають сприяти поліпшенню відносин між Україною та Литвою у цій сфері.

У 1999 р. з ініціативи президентів Литви й України було створено Українсько-литовський фонд імені Тараса Шевченка [21]. Це неурядова громадська організація, що покликана сприяти економічним, культурним, науковим, освітянським зв'язкам між Україною та Литовською Республікою. Крім того, в межах Фонду здійснюється щорічне вручення премій діячам літератури й мистецтв двох країн. Головою Фонду з українського боку є Віталій Антонов (з 1999 р. Почесний консул Литви у Львові та Львівській області, а з 2007 р. – Генеральний Почесний консул Литовської Республіки у Львові). З литовського боку співголовою Фонду є Альгірдас Кумжа – Посол в Україні впродовж 1999–2006 рр.

У грудні 2000 р. премію Українсько-литовського фонду ім. Тараса Шевченка отримав литовський письменник Йонас Стрелкунас за переклади творів українських поетів на литовську мову [22]. В лютому 2001 р. Фонд організував Дні литовської культури у Львові, виставку литовської графіки і живопису на папері у Музеї етнографії та художнього промислу, виставку литовської фотографії у Фотогалереї Василя Пилип'юка. У грудні 2001 р. Фонд провів добротинну акцію “Дітям – від Святого Миколая”.

27 березня 2002 р. відбулася церемонія вручення премій у номінації “Лицарі Свободи”. З литовського боку нагороду отримали Вітаутас Ландсбергіс, з українського – Ірина Сенік, Юрій Шухевич та Іван Гель. Окремі відзнаки також отримали львівська журналістка Любов Янас та режисер із Сімферополя Володимир Косов за “вагомий внесок у розвиток культурних зв'язків між Литвою та Україною” [23].

Вручення премій Українсько-литовського фонду імені Тараса Шевченка відбулося і у 2004 р. Головну премію за видатний внесок у розвиток українсько-литовських відносин одержав відомий литовський поет і перекладач А. Балтакіс. Серед його досягнень Фондом були відзначені переклад творів Тараса Шевченка й Дмитра Павличка литовською мовою.

Про інтерес Литви до України свідчить також створення товариства “Литва – Україна” (1997.), яке очолив відомий політичний і державний діяч Литви Р. Озолас. Зокрема у ході зустрічі Р. Озоласа з литовськими підприємцями, які співпрацюють з українськими фірмами, литовські бізнесмени виявили зацікавленість у наданні благодійної допомоги в організації культурних заходів, у т. ч. українській діаспорі [24].

30 жовтня 2002 р. у Вільнюсі відбулася церемонія офіційного відкриття Інституту України [25]. Як відзначив президент Л. Кучма: “Сьогодні започатковується нова сторінка розвитку та зміцнення українсько-литовського двостороннього співробітництва в гуманітарній сфері. Сподіваюся, що новостворений Інститут всебічно сприятиме встановленню партнерських контактів між ученими та науково-дослідними інститутами України і Литовської Республіки. Українці та литовці мають багату культурну та історичну спадщину”.

Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Литовською Республікою здійснюється на основі підписаної під час офіційного візиту Президента України до Литовської Республіки 22–24 квітня 2001 р. рамкової Угоди про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури Литви, яка стала правовою основою культурних обмінів між країнами та імпульсом для активізації співпраці в цій сфері.

Положення угоди спрямовані на розвиток співробітництва у сфері культури шляхом обміну мистецькими колективами, виставками сучасного мистецтва та музейними експозиціями на умовах взаємності. З метою поліпшення стану відносин у культурній сфері країни визначилися у питаннях спільної зацікавленості, на які буде скерована їхня діяльність: захист культурної спадщини, обмін делегаціями спеціалістів, експертів та митців, співпраця на рівні закладів культури та мистецтв обох країн [26].

Важливим напрямком взаємодії на цій ділянці двостороннього співробітництва мала стати організація навчання литовських студентів у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка, зацікавленість у якому була висловлена Президентом ЛР В. Адамкусом під час офіційного візиту Президента України Л. Кучми до Литви. Українська сторона підтвердила готовність до співпраці, зокрема й на основі Угоди між університетами Києва та Вільнюса, підписаної ще в 1994 р.

Динамічним напрямом культурно-гуманітарного співробітництва наших держав став обмін творчими, театральними, музичними, естрадними та фольклорними імпрезами, проведення виставок образотворчого мистецтва, гастролей, творчих зустрічей з літераторами, митцями. У 1996 р. відбулася постановка “Чайки” А. Чехова, здійснена українським режисером Е. Митницьким на сцені російського драмтеатру Литви, та участь театрального колективу “Бенефіс” у міжнародному фестивалі театрів, що проводився у м. Клайпеда 27–31 травня 1997 р. [27]

26 квітня 2001 р. у приміщенні Сейму Литовської Республіки відбулося урочисте відкриття фотовиставки, організованої спільно Сеймом, Посольством України в Литві, Литовським рухом “Чорнобіліс” та спілкою чорнобильців Вільнюського краю “Радіати”, з нагоди 15-річчя чорнобильської катастрофи. У 2001 р. 5 литовських чорнобильців отримали нагороду Української Республіки [28]. Відбулася церемонія покладання вінків до пам'ятника жертв

Чорнобиля у Вільнюсі [29].

З нагоди 10-річчя незалежності України відбувся обмін виставками. Зокрема у м. Клайпеда відбулось урочисте відкриття виставки українського народного мистецтва, на якій було представлено роботи українських майстрів вишиванки та чеканної справи [30]. Крім того, 22 серпня 2001 р. в Литовській національній бібліотеці ім. Мажвідаса урочисто відкрилася книжкова виставка Національної бібліотеки України ім. Вернадського “Незалежній Україні – 10 років”. Експозицію цієї виставки склали понад 200 видань про сучасну зовнішню та внутрішню політику України. Крім цих заходів, на державних телеканалах Литви продемонстрували українські фільми (“Данило – князь Галицький”, “На полі крові”, “Сон”, “Фучжоу”).

З найбільш значних подій 2005 р. треба назвати виставку українського національного одягу з Волинського краєзнавчого музею у Вільнюському музеї прикладного мистецтва, присвячену 14-й річниці незалежності України, виставку репродукцій найвідомішого литовського художника М. Чюрльоніса у Київському національному художньому музеї.

Завдяки зусиллям Посольства України побачив читача українсько-литовський розмовник “З України до Литви” (також зворотний розмовник – “З Литви до України”) та книга “Європейський з’їзд 1429 року в Луцьку”, присвячена спільній історії обох країн – з’їзду в Луцьку європейських монархів для коронації князя Вітаутаса Великого. І хоча коронація не відбулася, литовці надають великого значення цій події, свідченням цього є те, що у президентському палаці Вільнюса у залі для прийомів і нині висить картина “Вітаутас Великий на конгресі в Луцьку”.

Конкретизовані напрямки двостороннього співробітництва визначені положеннями Програми культурного співробітництва між Міністерством культури і туризму України і Міністерством культури Литовської Республіки на 2008–2010 рр. [31], яка була підписана 14 лютого 2008 р. Зокрема Україна і Литва домовились співпрацювати у сфері сучасної хореографії і балету, образотворчого мистецтва, сприяти співробітництву між українськими і литовськими кінематографістами, режисерами, продюсерами, кіностудіями, кінофестивалями й асоціаціями кінематографістів, театральними установами, у налагодженні прямих контактів між бібліотеками і музеями своїх держав.

У січні 2009 р. і в Литві, і в Україні відзначали 90-річчя проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки. 23 січня у громадах українців міст Вільнюса, Йонави, Вісагінаса, Каунаса та Клайпеди пройшли урочисті збори з нагоди Дня Соборності України. Цього дня до уваги українськомовних слухачів всієї Литви вийшла в ефір передача програми “Калинові грона”, присвячена ювілеєві цієї історичної події. Також в українських недільних школах пройшли тематичні уроки, присвячені вивченню історичних подій січня 1919 р.

12 лютого 2009 р. Посол України в Литовській Республіці Ігор Прокопчук узяв участь в урочистому відкритті 10-го ювілейного Вільнюського книжкового ярмарку. Україну на цьому книжковому форумі представляли видавництва “Теза” (м. Вінниця), “Навчальна книга – Богдан” (м. Тернопіль), “Видавництво Старого Лева” зі Львова та “Трані-Т” з Києва. 14 лютого в рамках Дня України на Вільнюському книжковому ярмарку відбулася низка заходів, центральною подією яких стала презентація книги відомого історика з канадської діаспори С. Єкельчика “Україна. Народження сучасної нації”, організована видавництвом “Балтос ланкос”, у якому вийшла ця книга.

Через рік на цьому ж щорічному Вільнюському книжковому ярмарку 21 лютого відбулася презентація видання книги “Україна: литовська доба”, що вийшла литовською мовою. Видання, створене провідними істориками-дослідниками двох країн, присвячене литовському періоду в українській історії, було надруковане видавництвом “Балтія-Друк” в Україні та було визнано кращою книгою 2009 р. Видавничий Центр науки та енциклопедій Литви здійснив переклад цієї наукової праці, яка за своєю скерованістю може бути цікавою не лише науковцям, а й широкому загалові.

У рамках заходів, присвячених відзначенню 75 роковин Голодомору, з 15 по 19 липня 2009 р. на території Литви тривала міжнародна акція “Незгасима свічка”. 15 липня у приміщенні Сейму Литовської Республіки відбулася урочиста офіційна церемонія передачі смолоскипу акції, в якій узяли участь члени литовського парламенту, представники Канцелярії Президента Литви та МЗС Литви, литовська громадськість, представники української громади. Посольство України спільно з Литовським Центром дослідження геноциду та опору провело меморіальний захід “Запали свічку”.

Відбувся прем’єрний показ документального фільму “Голод”, знятого групою литовських тележурналістів в Україні. З травня по серпень у Музеї жертв геноциду м. Вільнюс експонувалася фотовиставка “Невідомий геноцид” про Голодомор в Україні 1932-1933 рр.

Під час візиту Президента Литви Д. Грібаускайте до України 26 листопада 2009 р. нормативна база гуманітарного обміну між нашими державами поповнилась Угодою між Міністерством культури і туризму України та Міністерством культури Литовської Республіки щодо співробітництва у сфері охорони культурної спадщини, Угодою між Міністерством культури та туризму України і Міністерством культури Литовської Республіки про захист культурної спадщини та Угодою між Урядом України і Урядом Литовської Республіки про взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені і вчені звання.

Важливими формами українсько-литовських мистецьких зв’язків було проведення Днів культури України в Литві та Литви в Україні. У лютому 2008 р. було проведено Дні культури

Литви в Україні. У Києві проходили гастролі відомої литовської джазової групи у складі музиканта світового рівня Володимира Чекасіна і піаніста Пятраса Генюшаса.

У рамках Днів культури Литви також проведено “Тиждень литовської культури у Львові”, присвячений спільній культурній та історичній спадщині двох народів. Основними подіями цього заходу стало проведення міжнародної конференції “Історична спадщина Великого Литовського князівства в Україні: дослідження та збереження” та виставка “Портрети діячів Великого Литовського князівства”, яка відбулася у Львівській галереї мистецтв. Також у Музеї етнографії та художнього промислу було представлено виставку сучасного литовського текстилю.

У жовтні 2009 р. за сприяння литовського посольства було реалізовано проект щодо організації поїздки творчої групи україномовної передачі Литовського національного телебачення “Трембіта” (редактор В. Чернишук) до Львова. Програма перебування журналістів з Литви включала участь у Міжнародній конференції “За нашу і вашу свободу: за наше спільне майбутнє”, присвяченій визвольним рухам двох народів. У рамках конференції делегація українських тележурналістів з Литви презентувала документальну стрічку “Литовська мініатюра і українська фреска на мозаїці Європи, або Подорож в 1429 рік і назад” (автор фільму Віктор Чернишук, режисер Ромена Ражінскайте), яка розповідає про спільний внесок українців і литовців у справу об’єднання Європи від Першого конгресу монархів Європи у Луцьку в 1429 р. до сьогоднішнього дня. За підсумками цієї поїздки було знято серію телесюжетів з широкою тематики українсько-литовських двосторонніх відносин [32].

22 вересня 2010 р. шанувальники таланту великого литовського митця й композитора у всьому світі М. Чюрльоніса відзначили 135-річчя від дня його народження. Не залишилось у стороні від святкових заходів і Кримське республіканське товариство литовської культури, що носить його ім’я. 6 жовтня 2010 р. в Універсальній науковій бібліотеці ім. І. Я. Франка, у рамках Днів литовської культури в Криму, відбувся вечір-портрет “Геній литовського народу”, присвячений М. Чюрльонісу [33].

Одним із вкрай важливих напрямів культурно-гуманітарного співробітництва є взаємодія двох держав у соціальній сфері. Між Україною та Литовською Республікою вона здійснюється на основі реалізації положень Договору між Україною та Литовською Республікою про соціальне забезпечення, підписаного ще у 2002 р., та Меморандуму про співпрацю між Міністерством праці та соціальної політики України й Литовською біржею праці на 2002–2005 рр.

За підтримки Міністерства закордонних справ України у 2007 р. були налагоджені робочі контакти з Міністерством соціального забезпечення та праці Литовської Республіки. Між Україною та Литвою здійснюється обмін досвідом щодо: соціального діалогу, підвищення кваліфікації робочої сили, надання соціальних послуг, підготовки спеціалістів у сфері європейської інтеграції.

Важливим етапом у цьому напрямку стало підписання у 2009 р. Угоди про співробітництво у сфері соціальної політики та праці між Міністерством праці та соціальної політики України й Міністерством соціального захисту і праці Литовської Республіки [34].

Для України цікавим є вивчення досвіду Литви у сфері соціального страхування на випадок безробіття, тимчасової втрати працездатності, вагітності та пологів, нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, медичного страхування, а також з питань спрощення дострокового виходу на пенсію.

Налагоджено співпрацю і в такій делікатній сфері контактів, як пенсійне забезпечення. Згідно з Угодою про співробітництво у галузі пенсійного забезпечення, підписаною у 1994 р. [35] і яка діє до січня 2000 р., Україна і Литва зобов’язалися надавати на своїй території громадянам обох країн, які постійно проживають однакові права зі своїми громадянами. Призначення пенсій здійснювалося за територіальним принципом: держави визнавали одержаний на їх територіях трудовий стаж і пенсії нараховувалися згідно з законом тієї держави, в якій проживає пенсіонер. У разі від’їзду в іншу країну виплата пенсій припиняється і вона нараховується згідно із законом країни проживання [36].

З урахуванням вступу Литви в ЄС у квітні 2004 р. було підписано протокол про співробітництво між Пенсійним фондом України та Управлінням фонду державного соціального страхування [37].

Одним із напрямів взаємодії країн у сучасних умовах є часткове перенесення двосторонніх зв’язків на регіональний рівень, що відповідає намірам їхнього поглиблення та територіальної диверсифікації. Особливо яскраво це простежується у науково-технічній та гуманітарній сферах. Про це свідчить, зокрема, встановлення безпосередніх зв’язків між містами-побратимами й окремими регіонами. Такі контакти налагоджені між містами Сміла і Тяльшяй, Дрогобич і Паневежіс, Камянець-Подільський і Тракай [38]. Підписано також договори про співпрацю між Білою Церквою та Каунасом, між містами Києвом та Вільнюсом, Вільнюсом і Дніпропетровськом, м. Славутич і м. Вісагінас, м. Одеса і м. Клайпеда. Укладено Договір про співробітництво між Харківською областю і Каунаським повітом, Миколаївським і Клайпедським регіонами, містами Харковом і Каунасом, Хмельницьким і Шауляем. Регіональне співробітництво здійснюється на рівні міських рад та обласних державних адміністрацій (адміністрацій повітів), що стосуються таких сфер, як самоврядування, обмін інформацією щодо методів розв’язання основних проблем міської інфраструктури, торговельно-економічне,

науково-технічне і культурне співробітництво.

Загалом станом на 2011 рік між Україною та Литвою укладено понад 32 угоди на міжрегіональному рівні.

Одним з елементів гуманітарного співробітництва виступають консульські питання. Відносини у цій сфері набули правового оформлення ще у 1995 р., коли було підписано Консульську конвенцію, Угоду між Урядом України і Урядом ЛР про взаємну відмову від візового режиму для громадян обох держав, які мають дипломатичні або службові паспорти. У 1996 р. було укладено Тимчасову Угоду між Урядом України і Урядом Литви про взаємні поїздки громадян.

З 7 липня 2004 р. набула чинності нова міжурядова Угода про поїздки громадян [39], підписана 25 лютого 2004 р. у м. Вільнюс. Відповідно до статті 17 Угоди встановлюється безвізовий порядок поїздок громадян Литви в Україну, які можуть тимчасово перебувати на території України без віз до 90 днів упродовж 6 місяців з урахуванням першого в'їзду. Водночас для громадян України національні візи видаються безкоштовно і без необхідності пред'явлення запрошення, для власників дипломатичних і службових паспортів сторін продовжує діяти безвізовий режим [40].

У результаті досягнутих під час офіційного візиту Президента Литовської Республіки Д. Грібаускайте до України домовленостей 26 листопада 2009 р. було підписано Угоду про тарифи консульського збору між Україною та Литвою, яка передбачає безоплатну видачу національних довготермінових віз громадянам України та Литовської Республіки [41].

Отже, відносини України і Литви мають тривалу історію і подають приклад позитивного співробітництва в різних сферах суспільного життя. Українсько-литовське партнерство у сфері культури має підґрунтям спільність історичних, культурних, етнопатристичних та багатьох інших чинників, відсутність "білих плям" у спільній історико-культурній взаємодії. Це зумовило помітний динамізм відносин у сфері культурно-гуманітарного співробітництва між обома країнами на сучасному етапі. Понад те, співробітництво в цій сфері стало одним із напрямів розвитку стратегічного партнерства між Україною та Литвою.

Аналіз викладених вище подій дає змогу говорити, що відносини у сфері культурно-гуманітарного співробітництва між Україною та Литвою насичені неабияким динамізмом. Культурний обмін надзвичайно динамічний, різноманітний за своїми формами і проявами як на таку порівняно невелику країну, як Литва. Присутність України у культурно-інформаційному просторі Литви, як і останньої в Україні доволі помітна, чому пояснення є як давні історичні традиції, так і сьогоденна взаємна зацікавленість наших країн і народів у "відкритті" одне одному.

Література

1. Мінк Жорж. Геополітика, примирення та ігри з минулим: на шляху до нової пояснювальної парадигми колективної пам'яті / М. Жорж // Україна модерна. — К., 2009. — Вип. 4. Пам'ять як поле змагань. — С. 66.
2. Науковець перед з'явою пам'яті. Форум // Україна модерна. — К., 2009. — Вип.4. Пам'ять як поле змагань. — С. 23.
3. Вернадский Г. Начертание русской истории / Г. Вернадский. — Москва: Алгоритм, 2008. — С. 110.
4. Тищенко К. Литва на Сіверщині. Топонімічні свідчення / К. Тищенко // Пам'ятки України. — 2001. — № 1. — Режим доступу: <http://www.langs.com.ua/publics/KM/Lyтва/1.htm>
5. Прицак О. Шевченко-пророк / О. Прицак. — К.: АН України Ін-т укр. археографії, 1993. — С. 1.
6. Володимир Литвин: Пам'ятник Тарасу Шевченку у Вільнюсі є символом українсько-литовської спільної історії, спільної долі – це символ і нашого світлого майбутнього. Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
7. Угода між Урядом України і Урядом Литовської Республіки про співробітництво в галузі освіти, науки та культури // Поточний архів Міністерства культури Литовської Республіки. — Спр. 01-04.
8. Історико-архівне управління МЗС України (далі ІАУ МЗС України), ф. 8, оп. 145, спр. 7, арк. 6.
9. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 7, арк. 16.
10. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 17 (110/1), арк. 72.
11. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 36 (800), арк. 39.
12. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 14 (040), арк. 4.
13. Поліщук М. Литва, будь вільною! Спогади учасника студзагону оборони Вільнюса 1991 р. / М. Поліщук. — Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2011/01/18/15844/>
14. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 040, арк. 153.
15. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 23 (800), арк. 13.
16. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 44, арк. 10.
17. Президент разом з дружиною взяв участь у церемонії відкриття іменної аудиторії Тараса Шевченка у Вільнюському університеті / Прес-служба Президента України Віктора Ющенка. 03.05.2006. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/3129.html>
18. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 11 (831), арк. 5.
19. Україна — Литва // Урядовий кур'єр. — 1998. — № 151-152. — 8 серпня. — С.1.
20. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр.042, арк. 4.
21. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 113. т.1, арк. 37.
22. Там само.
23. Яценко О. "Лицарі Свободи" України та Литви / О. Яценко // Поступ. — № 43. — 23-24 березня 2002. — Режим доступу: <http://postup.brama.com/usual.php?what=1386>
24. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 39 (023), арк. 40.
25. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 8 (208), арк. 6.
26. Угода про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України і Міністерством культури Литовської республіки // Поточний архів Міністерства культури Литовської Республіки. — Спр. 01-04.
27. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 39 (023), арк. 39.
28. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 800, арк. 74.

29. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 042, арк. 6.
30. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 042, арк. 28.
31. Програма культурного співробітництва між Міністерством культури і туризму України і Міністерством культури Литовської Республіки на 2008–2010 рр. // Поточний архів Міністерства культури Литовської Республіки. — Спр. 01-04.
32. Культурні заходи у 2008 р. / Посольство України в Литовській Республіці. — Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/lithuania/ua/publication/print/15733.htm>
33. Геній литовського народу м. Чюрльоніс в Криму / Молодіжна спілка литовців України. — Режим доступу: http://www.uljs.org/index.php?option=com_
34. Угода про співробітництво у сфері соціальної політики та праці між Міністерством праці та соціальної політики України й Міністерством соціального захисту і праці Литовської Республіки / Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. — Режим доступу: <http://www.mfsp.gov.ua>.
35. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 9 (500), арк. 25.
36. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 9 (500), арк. 25.
37. Міжнародні угоди з питань пенсійного забезпечення 1991–2001 рр. / упоряд.: М. В. Плаксієв, І. В. Белоцька. — К.: МЕГА, 2002. — С. 118.
38. ІАУ МЗС України, ф. 8, оп. 145, спр. 36 (800), арк. 51.
39. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Литовської Республіки про поїздки громадян. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
40. Спрощений режим поїздок до Литви // Урядовий кур'єр. — 2004. — № 93. — 20 травня. — С. 3.
41. Досвід Балтійських країн щодо запровадження безкоштовних національних віз для громадян України // Комітет з парламентського співробітництва між Україною та ЄС. Робоча група з питань візової політики між Україною та ЄС. Спільна доповідь. — К., 2010. — 4 листопада. — С. 13.

The article analyzes the Ukrainian-Lithuanian relations in the cultural sphere as one of the strategic directions of relations the two countries. Shown the main areas of cultural cooperation between Ukraine and Lithuania and the political and legal basis of these contacts.

Keywords: Ukraine, Lithuania, cultural and humanitarian cooperation.